

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за листопад 2021 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1. Оподаткування	4
1.1. Про підстави притягнення до відповідальності за вчинення податкового правопорушення під час перебування платника під дією санкцій	4
1.2. Про підтвердження факту заниження податку з доходів фізичних осіб	6
1.3. Про нарахування штрафних санкцій під час дії мораторію	7
1.4. Про джерела інформації для визначення ціни в зіставних операціях	8
1.5. Про належність і допустимість доказів направлення податкових накладних на реєстрацію	11
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	12
1. Судові рішення, ухвалені судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	12
1.1. Про право членів фермерських господарств на безоплатну передачу у власність земельних ділянок	12
1.2. Про підставу анулювання спеціального дозволу на користування надрами	14
1.3. Про судові оскарження дій щодо формування витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки	16
2. Судові рішення, ухвалені колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	19
2.1. Про порушення порядку використання страхових коштів у разі непідтвердження роботодавцем правомірності їх використання	19
2.2. Про передумови внесення уповноваженим органом інформації про видані документи моряків до єдиного Державного реєстру документів моряків	21
2.3. Про межі повноважень військово-цивільної адміністрації області в разі відсутності компетентного органу	24
2.4. Про обов'язок уповноваженого органу зберігати містобудівну документацію	26

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	28
1. Про вимоги до скарги, що може бути подана в порядку Закону України «Про звернення громадян»	28
2. Про обов'язок працівників, прийнятих на роботу за сумісництвом, повторно проходити навчання з охорони праці	31
3. Про визначення суб'єкта, правомочного ініціювати питання щодо ухвалення рішення про заборону в'їзду в Україну іноземному громадянину	33
4. Про правові наслідки зловживання процесуальними правами	38

I. справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Про підстави притягнення до відповідальності за вчинення податкового правопорушення під час перебування платника під дією санкцій

До складу правопорушення, передбаченого статтею 109 Податкового кодексу України, не належить несвоєчасне виконання податкового обов'язку платником, до якого було застосовано персональні економічні та інші обмежувальні заходи, за умови доведеної відсутності будь-якого альтернативного шляху виконання цього зобов'язання

5 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «М.С.Л.» на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 29 березня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 8 липня 2021 року, а також касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у місті Києві на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 8 липня 2021 року у справі № 640/22711/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «М.С.Л.» до Головного управління Державної податкової служби у місті Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На підставі судового рішення, яке набрало законної сили, з платника було стягнуто заборгованість, що виникла внаслідок сплати самостійно визначених податкових зобов'язань згідно з податковими деклараціями з податку на прибуток приватних підприємств. Це судове рішення встановило, що платник упродовж 36 місяців щорічно сплачує до державного бюджету рівними частинами податковий борг, починаючи з 1 жовтня 2016 року.

Контролюючий орган провів перевірку щодо дотримання платником вимог податкового законодавства в частині своєчасності сплати податку на прибуток, за результатами якої встановив порушення пункту 57.1 статті 57 Податкового кодексу України та прийняв податкове повідомлення-рішення про нарахування штрафних санкцій. Платник указав, що податковий орган не врахував рішення Ради національної безпеки та оборони України про застосування до нього персональних санкцій, зокрема блокування / зупинення фінансових операцій, блокування коштів у банківських установах, у зв'язку з чим останній був позбавлений можливості своєчасно сплачувати суми податків і зборів до бюджету, що призвело до виникнення податкового боргу за обставин, які не залежали від волевиявлення платника.

Окружний адміністративний суд міста Києва відмовив у задоволенні позовних вимог. Суд першої інстанції дійшов висновку, що рішення суду про стягнення податкового боргу, яке встановило порядок його виконання шляхом розстрочення сплати боргу, не звільняло платника від відповідальності у вигляді штрафних санкцій. Затвердження графіку погашення розстрочених сум заборгованості не має значення, оскільки сплата задекларованих сум податку за вказаним графіком відбувалася з порушенням граничного строку сплати.

Шостий апеляційний адміністративний суд частково задовольнив апеляційну скаргу, скасувавши рішення суду першої інстанції в частині відмови в задоволенні позовних вимог про скасування податкового повідомлення-рішення щодо зобов'язання сплатити штраф, прийнявши нове рішення про задоволення позовних вимог у цій частині. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що частина штрафу була нарахована поза межами строків притягнення до відповідальності за вчинення податкового правопорушення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу контролюючого органу без задоволення, а касаційну скаргу платника задовольнив частково, скасувавши рішення судів попередніх інстанцій у частині відмови в задоволенні позовної вимоги

про скасування податкового повідомлення-рішення щодо нарахування штрафних санкцій. Справа в цій частині була передана на новий розгляд до суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Вирішуючи питання своєчасності виконання податкового обов'язку платником, який перебуває під дією персональних економічних та інших обмежувальних заходів, суди мають перевіряти, чи була в цієї особи реальна можливість сплати належних платежів і зборів.

До складу правопорушення, передбаченого статтею 109 Податкового кодексу України, не належить несвоєчасне виконання податкового обов'язку платником, до якого було застосовано персональні економічні та інші обмежувальні заходи, за умови доведеної відсутності будь-якого альтернативного шляху виконання цього зобов'язання. Відповідальність платника становить надмірний додатковий тягар у разі відсутності механізму виконання податкового обов'язку.

Ухвалюючи рішення в частині відмови в задоволенні позовних вимог про скасування податкового повідомлення-рішення щодо нарахування штрафних санкцій, суди не врахували висновків Верховного Суду, викладених у постанові від 4 березня 2021 року у справі № 640/20899/18, та не встановили всіх важливих обставин у справі, що є достатньою підставою для направлення справи на новий розгляд у відповідній частині.

Оцінюючи позиції платника та контролюючого органу у справі щодо наявності підстав для застосування до платника положень пункту 126.1 статті 126 Податкового кодексу України у зв'язку з неможливістю сплати узгоджених зобов'язань, суди попередніх інстанцій обмежилися лише констатацією відсутності підстав вважати, що відповідні санкції були застосовані з порушенням вимог

законодавства. Суди не надавали жодної оцінки, чи були наявні підстави для притягнення платника під дією санкцій до відповідальності на підставі статті 109 Податкового кодексу України, а також чи існувала у платника об'єктивна можливість перерахувати відповідні кошти для виконання обов'язку зі сплати податків і зборів. Суди не встановили обставини щодо періоду дії персональних спеціальних економічних санкцій та обмежувальних заходів і не перевірили, як це вплинуло на спроможність платника виконувати обов'язки зі сплати податків, а також правомірність оскаржуваного податкового повідомлення-рішення у відповідній частині.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 5 листопада 2021 року у справі № 640/22711/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100856882>.

1.2. Про підтвердження факту заниження податку з доходів фізичних осіб

Пояснення громадян не можуть бути безумовним підтвердженням факту порушення податкового законодавства з урахуванням аналізу документів податкового, бухгалтерського та кадрового обліку на предмет їх відповідності та повноти відображення всіх показників на підприємстві

9 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної фіскальної служби у Запорізькій області на постанову Запорізького окружного адміністративного суду від 10 квітня 2017 року й ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 5 липня 2017 року у справі № 808/337/17 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Лотос Трейд» до Головного управління Державної фіскальної служби у Запорізькій області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень і рішення про застосування штрафних санкцій.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган під час проведення перевірки одержав письмові пояснення працівників товариства про отримання заробітної плати «у конвертах». Було встановлено, що платник не утримав і не перерахував до бюджету податок із суми виплаченого доходу фізичним особам у вигляді заробітної плати, тим самим заниживши податок з доходів фізичних осіб. Платник, не погоджуючись із такими висновками, указав, що єдиним джерелом інформації, на підставі якого було застосовано штрафні санкції, є пояснення осіб про отримання заробітної плати «у конвертах».

Запорізький окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій установили, що єдиним джерелом інформації, на підставі якого було встановлено отримання неофіційного доходу, стало пояснення осіб про отримання заробітної плати «у конвертах». Тому суди дійшли

висновку, що контролюючий орган під час перевірки дійшов передчасного висновку про порушення платником податків вимог податкового законодавства щодо нарахування та виплати суми податку з доходів фізичних осіб.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Пояснення громадян не можуть бути безумовним підтвердженням факту порушення податкового законодавства, з урахуванням аналізу документів податкового, бухгалтерського та кадрового обліку на предмет їхньої відповідності та повноти відображення всіх показників на підприємстві. У такий спосіб не можна довести факт несплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та здійснити достовірний розрахунок правильного обчислення сум податку з доходів фізичних осіб та сум єдиного соціального внеску.

У такому разі пояснення громадян в акті перевірки не підтверджені первинними бухгалтерськими або іншими документами, що зафіксовані в обліку та можуть підтвердити вказаними громадянами факти, якщо не зазначено інших достовірних доказів, що свідчать про факт порушення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 9 листопада 2021 року у справі № 808/337/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101009980>.

1.3. Про нарахування штрафних санкцій під час дії мораторію

Після порушення справи про банкрутство та введення мораторію на задоволення вимог кредиторів у підприємства не припиняється обов'язок сплачувати податки і збори в установленому порядку та розмірах, визначених за результатами здійснення господарської діяльності після введення мораторію і протягом його дії. Нарухування штрафних санкцій під час дії мораторію є незаконним

16 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів розглянув касаційну скаргу Ковельської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Волинській області на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 2 березня 2017 року у справі № 803/1835/16 за позовом Приватного акціонерного товариства «Щацьке ремонтно-транспортне підприємство» до Ковельської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Волинській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Податковий орган провів перевірку дотримання граничних строків сплати узгодженого податкового зобов'язання, за результатами якої встановив порушення платником вимог пункту 57.1 статті 57 Податкового кодексу України щодо незабезпечення своєчасної сплати узгодженого податкового зобов'язання

протягом граничного строку. Контролюючий орган указав, що оскільки дію мораторію на задоволення вимог кредиторів припинено, виникло право на стягнення з платника штрафних санкцій за несвоєчасну сплату узгодженого податкового зобов'язання. Платник указав на неправомірність застосування штрафних санкцій за несвоєчасну сплату єдиного податку з юридичних осіб, оскільки вони були нараховані в період, коли підприємство перебувало на етапі банкрутства.

Волинський окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні позовних вимог. Суд першої інстанції дійшов висновку, що оскаржуване податкове повідомлення-рішення було винесене в період, коли провадження у справі про банкрутство позивача було припинено, як і дію мораторію на задоволення вимог кредиторів, включаючи штрафні санкції, нараховані за період, коли мораторій не діяв.

Львівський апеляційний адміністративний суд скасував постанову суду першої інстанції та задовольнив позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що навіть після припинення дії мораторію, контролюючий орган не мав права нараховувати штрафні санкції, оскільки такі санкції не є самостійним зобов'язанням, а є заходом, спрямованим на виконання зобов'язань, які виникли до порушення провадження у справі про банкрутство, є конкурсними та не можуть вважатися поточними.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши постанову суду апеляційної інстанції та залишивши чинним рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Мораторій не зупиняє виконання боржником грошових зобов'язань, а також зобов'язань зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів). Мораторій на задоволення вимог кредиторів є одним із заходів, що запроваджуються з метою відновлення платоспроможності боржника. Цей захід за своїм змістом є лише зупиненням виконання грошових зобов'язань перед кредиторами та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), але не звільненням від останніх.

Після порушення справи про банкрутство та введення мораторію на задоволення вимог кредиторів у підприємства не припиняється обов'язок сплачувати податки і збори у встановленому порядку та розмірах, визначених за результатами здійснення господарської діяльності після введення мораторію і протягом його дії. Нарахування штрафних санкцій під час дії мораторію не відповідає вимогам законодавства, тобто є незаконним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 листопада 2021 року у справі № 803/1835/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101297319>.

1.4. Про джерела інформації для визначення ціни в зіставних операціях

Починаючи із 16 вересня 2016 року, для контрольованих операцій з експорту та/або імпорту товарів, які є в переліку, встановленому постановою Кабінету

Міністрів України від 8 вересня 2016 року № 616 «Про затвердження переліку товарів, що мають біржове котирування, та світових товарних бірж для встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу „витагнутої руки“, відповідність умов (ціни) принципу «витагнутої руки» визначається за методом порівняльної неконтрольованої ціни. Складниками цього методу є: використання діапазону цін на товари біржового котирування; урахування обсягу контрольованої операції, умов оплати та постачання товарів; урахування якісних характеристик товарів та витрат на їх транспортування

18 листопада 2021 року Верховний Суд у складі у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Черкаській області на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 3 лютого 2020 року та додаткову постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 28 травня 2020 року у справі № 580/2610/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Тотленд» до Головного управління Державної податкової служби у Черкаській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення, згідно з яким у податковому обліку було збільшено суму грошового зобов'язання з податку на прибуток, зокрема штрафні (фінансові) санкції.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами податкової перевірки щодо відповідності цін у контрольованих операціях з продажу платником податку у 2013, 2015 роках іноземним компаніям товару за зовнішньоекономічними контрактами, контролюючий орган дійшов висновку про заниження платником ціни реалізованої продукції. Платник, не погоджуючись із висновками, указав, що контролюючий орган визначив дату контрольованих операцій і використав для порівняння інформацію про ціни, датовану не найближчим числом до дня здійснення контрольованих операцій, а інформацію для порівняння умов контрольованих операцій з тими неконтрольованими операціями, що здійснювалися на інших умовах.

При вирішенні питання щодо зіставності контрольованих операцій резидента з іноземними компаніями з неконтрольованими операціями за 2015 рік товариство обрало, зокрема, дані біржових котирувань. Платник також зазначив, що при визначенні найбільш співставної ціни товару для контрольованих операцій товариства за 2015 рік, контролюючий орган порушив вимоги підпункту 39.2.1.3 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України щодо необхідності застосування біржових цін, що склалися за декаду до здійснення контрольованих операцій.

Черкаський окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні позовних вимог. Суд першої інстанції дійшов висновку про невідповідність умов контрольованих операцій платника рівню звичайних цін у 2013 році та принципу «витагнутої руки» у 2015 році.

Шостий апеляційний адміністративний суд скасував постанову суду першої інстанції та задовольнив позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що контролюючий орган здійснив порівняння цін за іншими умовами постачання,

а проведене коригування порівняльних цін не забезпечило їх співставність з цінами в контрольованих операціях.

Шостий апеляційний адміністративний суд додатковою постановою вирішив питання щодо відшкодування судових витрат.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Починаючи з 16 вересня 2016 року, для контрольованих операцій з експорту та/або імпорту товарів, які є в переліку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 року № 616 «Про затвердження переліку товарів, що мають біржове котирування, та світових товарних бірж для встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу „втягнутої руки“, відповідність умов (ціни) принципу «втягнутої руки» визначається за методом порівняльної неконтрольованої ціни. Складниками цього методу є: використання діапазону цін на товари біржового котирування; урахування обсягу контрольованої операції, умов оплати та постачання товарів; урахування якісних характеристик товарів, та витрат на їх транспортування.

Норми підпункту 39.2.1.3 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України є спеціальними для контрольованих операцій з експорту та/або імпорту товарів, які мають біржове котирування і входять до переліку, затвердженого зазначеною постановою. Джерела інформації щодо біржових котирувань, критерії зіставності контрольованих і неконтрольованих операцій визначаються відповідно до підпунктів 39.5.3.1, 39.2.2 статті 39 Податкового кодексу України.

У постанові від 24 лютого 2020 року у справі №804/5360/17 Верховний Суд, застосовуючи норми наведених підпунктів статті 39 Податкового кодексу України (у редакції, чинній у 2015 році), дійшов висновку про послідовну перевірку судом дій контролюючого органу щодо визначення діапазону цін для цілей трансфертного ціноутворення, а саме: перевіряння достовірності використаних джерел інформації; перевіряння зіставності умов неконтрольованих операцій з умовами контрольованих операцій; перевіряння відповідності обраних для порівняння цін у зіставних неконтрольованих операціях до найближчої дати (періоду) здійснення контрольованих операцій; перевіряння коригування цін у неконтрольованих операціях з іншими умовами на відповідність до умов контрольованих операцій (у разі відсутності інформації щодо цін у неконтрольованих операціях з аналогічними / подібними умовами).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 листопада 2021 року у справі № 580/2610/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101404514>.

1.5. Про належність і допустимість доказів направлення податкових накладних на реєстрацію

Видруковані скриншоти файлів спеціалізованого програмного забезпечення (комп'ютерної програми «М.Е.Дос») разом із компакт-диском та оригіналами відповідних файлів є належними та допустимими доказами для підтвердження факту направлення податкових накладних на реєстрацію

24 листопада 2021 року Верховний Суд колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників податків Державної податкової служби на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 27 січня 2020 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 24 червня 2020 року у справі № 200/12604/19-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Метінвест Холдинг» до Офісу великих платників податків Державної податкової служби про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку даних Єдиного реєстру податкових накладних, за результатами якої встановив порушення граничних термінів реєстрації податкових накладних з податку на додану вартість. Платник указав, що, використовуючи комп'ютерну програму «М.Е.Дос», подав в електронному вигляді 36 податкових накладних і до закінчення операційного дня не надійшло жодної квитанції про реєстрацію податкових накладних або про відмову в такій реєстрації. До 2 травня 2019 року ці накладні перебували у статусі «В дорозі». Дату надсилання накладних, – 30 квітня 2019 року – підтверджують видруковані скриншоти файлів спеціалізованого програмного забезпечення – комп'ютерної програми «М.Е.Дос», а також компакт-диск з оригіналами відповідних файлів.

Донецький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Першого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що позивач не пропустив установлений строк для реєстрації податкових накладних, а тому відсутні підстави для застосування штрафних санкцій, передбачених в пункті 120-1 статті 120 Податкового кодексу України.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Якщо до 20 години операційного дня, у який платник направив податкові накладні для їх реєстрації, йому не було надіслано квитанцію, відповідні накладні вважаються зареєстрованими в цей день.

Роздруківки скриншотів файлів визнаються належними та допустимими доказами підтвердження факту направлення податкових накладних на реєстрацію. Зокрема, видруковані скриншоти файлів спеціалізованого програмного забезпечення (комп'ютерної програми «М.Е.Дос») разом з компакт-диском

та оригіналами відповідних файлів є належними та допустимими доказами для підтвердження факту направлення податкових накладних на реєстрацію.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 листопада 2021 року у справі № 200/12604/19-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101332183>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1. Судові рішення, ухвалені судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Про право членів фермерських господарств на безоплатну передачу у власність земельних ділянок

Члени фермерських господарств, у тому числі засновник (який отримав земельну ділянку в користування для створення такого фермерського господарства), можуть отримати безоплатно у приватну власність земельні ділянки в розмірі земельної частки (паю) із земель державної та комунальної власності в порядку, передбаченому Земельним кодексом України, та лише після припинення права власності чи користування такими земельними ділянками у визначеному законом порядку. У членів фермерського господарства, в тому числі засновника, не виникає право на безоплатну передачу у власність земельних ділянок із земель, що надавалися в користування засновнику для створення фермерського господарства

З листопада 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держгеокадастру у Рівненській області (далі – відповідач, Головне управління Держгеокадастру) на рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 20 березня 2018 року та постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 15 серпня 2018 року у справі № 817/1911/17 за позовом особи до Головного управління Держгеокадастру, третя особа – фермерське господарство «Ровіна» (далі – ФГ «Ровіна»), про визнання незаконною відмови у затвердженні проекту землеустрою та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Головне управління Держгеокадастру відмовило позивачу – особі, яка є членом ФГ «Ровіна», у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення фермерського господарства та про передачу її у власність із земельної ділянки, що надана у постійне користування голові цього фермерського господарства для ведення фермерського господарства. На думку відповідача, така земельна ділянка не може вважатися землею ФГ «Ровіна», а отже не підлягає передачі у приватну власність членам цього господарства

на підставі статті 31 Земельного кодексу України (далі – ЗК України). Позивач вказав, що відмова у затвердженні проекту землеустрою порушує його права та охоронювані законом інтереси щодо отримання у власність земельної ділянки в розмірі безоплатної приватизації, визначеному для членів сільськогосподарських підприємств для ведення фермерського господарства, що стало підставою звернення до суду.

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили. Суди виходили з того, що позивач, як член ФГ «Ровіна», має право на одержання безоплатно у власність із земель державної або комунальної власності земельної ділянки у розмірі земельної частки (паю) за рахунок земель сільськогосподарського призначення державної власності, які перебувають у постійному користуванні голови ФГ «Ровіна», а відмова у затвердженні проекту землеустрою можлива лише у випадку, якщо такий не погоджений в порядку статті 186-1 ЗК України. Жодних інших правових підстав для відмови у затвердженні проекту землеустрою після його погодження в порядку статті 186-1 ЗК України, норми статті 118 ЗК України не містять.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів першої та апеляційної інстанцій скасував, прийняв нову постанову, якою у задоволенні позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Судова палата виходила з того, оскільки Земельний кодекс України встановлює загальний порядок набуття права на землю громадянами та юридичними особами шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх у користування із земель державної і комунальної власності, у тому числі і для ведення фермерського господарства, то в такому ж загальному порядку, передбаченому ЗК України, члени фермерського господарства можуть отримати безоплатно у власність із земель державної або комунальної власності земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю). При цьому має враховуватися норма, згідно з якою земельні ділянки, які перебувають у власності чи користуванні громадян або юридичних осіб, передаються у власність чи користування за рішенням органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування лише після припинення права власності чи користування ними в порядку, визначеному законом.

У члена фермерського господарства не виникає право користування земельною ділянкою, яка була надана власником (органом місцевого самоврядування) громадянину (засновнику) у користування для створення такого господарства. Єдиним суб'єктом, який володіє правомочністю користуватися земельною ділянкою, виділеною власником (органом місцевого самоврядування) для створення фермерського господарства, є саме таке фермерське господарство як суб'єкт господарювання.

Право на безоплатну передачу у власність земельних ділянок із земель, що надавалися у користування засновнику для створення фермерського

господарства, не виникає у жодного члена фермерського господарства, в тому числі засновника.

Верховний Суд зауважив, що чинні правові норми ЗК України та Закону України від 19 червня 2003 року № 973-IV «Про фермерське господарство» не передбачають права громадянина України використовувати земельну ділянку, надану йому в користування для ведення фермерського господарства, без створення такого фермерського господарства та його реєстрації. Тому земля, надана в користування громадянину України для створення фермерського господарства, вважається такою, яка передана у користування всьому фермерському господарству. Але при цьому, власник землі залишається незмінним – держава або територіальні громади. Фермерське господарство не має в цьому випадку документу, який засвідчував би державну реєстрацію права на землю (права постійного користування) на відміну від громадянина, який отримав земельну ділянку у користування та зареєстрував належним чином такий правочин.

Отже, члени фермерських господарств, у тому числі засновник (який отримав земельну ділянку у користування для створення такого фермерського господарства), можуть отримати безоплатно у приватну власність земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) із земель державної та комунальної власності у порядку, передбаченому ЗК України, та лише після припинення права власності чи користування такими земельними ділянками у визначеному законом порядку.

На підставі викладеного, Верховний Суд дійшов висновку, що у відповідача не було правових підстав для затвердження позивачу проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 3 листопада 2021 року у справі № 817/1911/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100856573>.

1.2. Про підставу анулювання спеціального дозволу на користування надрами

Порушення надрокористувачем обов'язку звітувати перед Державним науково-виробничим підприємством «Державний інформаційний геологічний фонд України» про стан запасів корисних копалин, передбаченого в Угоді про умови користування надрами, є самостійною підставою для припинення права користування ними шляхом анулювання спеціального дозволу на користування надрами. У такому разі проведення додаткової перевірки Державною службою геології та надр України не є обов'язковим

3 листопада 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної служби геології та надр України (далі – позивач, Держгеонадра) на рішення Луганського окружного адміністративного

суду від 15 січня 2018 року та постанову Донецького апеляційного адміністративного суду від 03 квітня 2018 року у справі № 812/1743/17 за її ж позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю «Істок» (далі – відповідач, ТОВ «Істок») про анулювання дії спеціального дозволу на користування надрами.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

9 серпня 2006 року року Державною службою геології та надр України видано ТОВ «Істок» спеціальний дозвіл на користування надрами, відповідно до якого відповідачу надано право на видобування мінеральних лікувально-столових вод у Дар'їнському родовищі.

Невід'ємною частиною спеціального дозволу є Угода про умови користування надрами з метою видобування корисних копалин від 30.11.2006, укладена між Держгеонадра та ТОВ «Істок», згідно з п. 13.2 статті 13 якої підприємство зобов'язано в установленому порядку подавати до ДНВП «Геоінформ України» щорічні звіти про рух запасів відповідно до форм державної статистичної звітності (7-гр).

Листом від 7 квітня 2015 року ДНВП «Геоінформ України» повідомило Держгеонадра, що інформація від надрокористувачів Донецької та Луганської областей, зокрема й від ТОВ «Істок», щодо руху запасів (форма 7-гр) за 2014 рік не надходила.

Листом від 26 квітня 2016 року ДНВП «Геоінформ України» повідомило Держгеонадра, що інформація від надрокористувачів Донецької та Луганської областей, зокрема й від ТОВ «Істок», щодо руху запасів (форма 5-гр) за 2015 рік не надходила.

16 травня 2017 року в офіційному друкованому виданні «Урядовий кур'єр» № 88 оприлюднено оголошення, яким Держгеонадра повідомила, що у разі незгоди користувачів на припинення права користування надрами, таке право буде припинено в судовому порядку. Запропоновано в 15-денний строк проінформувати Держгеонадра про згоду/незгоду на припинення права користування надрами щодо спеціальних дозволів на користування надрами відповідно до переліку. ТОВ «Істок» включено до такого переліку.

Позивач стверджував, що відповідач порушив законодавство у сфері надрокористування, оскільки не подав звітність, передбачену Угодою про умови користування надрами (невід'ємна частина спеціального дозволу), що є підставою для анулювання дозволу на користування згідно зі статтею 26 Кодексу законів про надра України та пунктом 23 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615.

Відмовляючи у задоволенні позову, суди попередніх інстанцій вказали на відсутність підстав для анулювання спеціального дозволу на користування надрами, оскільки позивачем не було проведено перевірку щодо виконання відповідачем умов спеціального дозволу на користування надрами та додатку до нього, як це передбачено чинним законодавством.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів першої та апеляційної інстанції скасував та ухвалив нове рішення, яким позовні вимоги задовольнив.

ОЦІНКА СУДУ

Судова палата виходила з того, що Держгеонадра є органом з питань надання дозволу на користування надрами, який у межах своїх повноважень здійснює державний геологічний контроль, зокрема, за дотриманням умов спеціальних дозволів на користування надрами та угод про умови користування. Право користування надрами припиняється органом, який надав надра у користування, самостійно або у судовому порядку.

З огляду на те, що ТОВ «Істок» не надало згоду на припинення права користування надрами, наявні підстави для припинення цього права в судовому порядку.

Колегія суддів звернула увагу, що висновок Держгеонадр про порушення ТОВ «Істок» умов спеціального дозволу на користування надрами ґрунтується на інформації щодо статистичної звітності, наданої позивачу Державним науково-виробничим підприємством «Державний інформаційний геологічний фонд України» (далі - ДНВП «Геоінформ України»).

Оскільки обов'язок надання щорічних звітів про рух запасів відповідно до форм державної статистичної звітності 7-гр безпосередньо визначений у особливих умовах спеціального дозволу на користування надрами від 09.08.2006 № 3999, то з огляду на надану ДНВП «Геоінформ України» інформацію про неподання ТОВ «Істок» відповідної звітності, проведення Держгеонадрами додаткової перевірки є необов'язковою.

Порушення ТОВ «Істок» обов'язку звітувати перед Державним науково-виробничим підприємством «Геоінформ України» за 2015 рік про стан запасів корисних копалин за формою 7-гр, передбаченого в Угоді про умови користування надрами від 30.11.2006, є самостійною підставою для припинення права користування ними шляхом анулювання спеціального дозволу на користування надрами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 3 листопада 2021 року у справі № 812/1743/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100823910>.

1.3. Про судове оскарження дій щодо формування витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки

Дії щодо формування витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки можуть бути предметом судового оскарження, що є належним способом захисту прав позивача

24 листопада 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду

розглянув касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Українська залізниця», від імені якого діє Регіональна філія «Львівська залізниця» (далі – позивач, Регіональна філія «Львівська залізниця») на рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 23 лютого 2018 року та постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 14 серпня 2018 року у справі № 817/1780/17 за його ж позовом до Головного управління Держгеокадастру у Рівненській області (далі – відповідач, ГУ Держгеокадастру) про визнання протиправними дій щодо застосування у витязі з технічної документації з нормативної грошової оцінки земельної ділянки коефіцієнту, який характеризує функціональне використання земельної ділянки (Кф) у розмірі 2,0, та зобов'язання вчинити дії щодо видачі зазначеного витягу із застосуванням коефіцієнту у розмірі 1,0 земель з цільовим призначенням «для земель транспорту для розміщення та експлуатації будівель і споруд залізничного транспорту».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ГУ Держгеокадастру видало Регіональній філії «Львівська залізниця», яка є постійним користувачем земельної ділянки відповідно до Державного акта на право постійного користування земельною ділянкою, цільове призначення для забезпечення функціонування залізничного транспорту, витяг з технічної документації з нормативної грошової оцінки земельної ділянки із зазначенням коефіцієнта функціонального використання земельної ділянки (Кф) у розмірі 2,0.

Позивач вважав, що такий коефіцієнт визначений неправильно і звернувся з позовом до суду. Водночас відповідач зазначив, що у відомостях Державного земельного кадастру щодо спірної земельної ділянки відсутні дані про код цільового призначення землі, визначений відповідно до Класифікації видів цільового призначення земель, затвердженої наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 липня 2010 року № 548 (далі – Класифікація).

Відтак, підлягає застосуванню коефіцієнт із значенням 2,0. Також відповідач надав роз'яснення щодо необхідності приведення у відповідність кодів цільового призначення землі та звернутися до Державного кадастрового реєстратора для внесення змін до відомостей про земельну ділянку до Державного земельного кадастру.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні позову. Відмовляючи в задоволенні позову, суди попередніх інстанцій

Суди виходили з того, що дії ГУ Держгеокадастру щодо застосування у витязі з технічної документації з нормативної грошової оцінки земельної ділянки коефіцієнту функціонального використання земельної ділянки (Кф) у розмірі 2,0 є такими, що вчинені на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені чинним законодавством, оскільки відповідач як суб'єкт владних повноважень позбавлений права самостійно визначати цільове призначення земельних ділянок у випадку відсутності у Державному земельному кадастрі коду класифікації видів цільового призначення відповідно до Класифікації.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів врахувала висновок Великої Палати Верховного Суду у справі № 823/902/17 про те, що у правовідносинах, пов'язаних з оцінкою земель та земельних ділянок, Держгеокадастр і його територіальні органи здійснюють публічно-владні управлінські функції. Тому перевірка законності їх дій (бездіяльності), рішень, зокрема під час формування даних про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки, оформлення таких даних у вигляді витягу з технічної документації з нормативної грошової оцінки земель, має здійснюватися адміністративним судом.

Згідно з приписами розділу III Порядку нормативної грошової оцінки земель населених пунктів, затвердженого наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 25 листопада 2016 року № 489, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 19 грудня 2016 року за № 1647/29777 (далі – Порядок № 489) за результатами нормативної грошової оцінки земель складається технічна документація. Дані про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки оформляються за заявою зацікавленої особи як витяг із технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки.

Порядок № 489 є чинним нормативно-правовим актом, застосування якого є обов'язковим для територіальних органів Держгеокадастру при наданні витягів з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки, та який в силу вимог чинного законодавства визначає процедуру проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок населених пунктів.

Згідно з пунктами 3, 5 Розділу II Порядку № 489 коефіцієнт Кф – це коефіцієнт, який характеризує функціональне використання земельної ділянки та встановлюється на підставі Класифікації видів цільового призначення земель, затвердженої наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 липня 2010 року № 548.

Додатком 1 до Порядку, який має назву «Коефіцієнти, які характеризують функціональне використання земельної ділянки (Кф)» визначено, зокрема, що у разі, якщо у відомостях Державного земельного кадастру відсутній код Класифікації видів цільового призначення земель для земельної ділянки, коефіцієнт, який характеризує функціональне використання земельної ділянки (Кф), застосовується із значенням 2,0.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що код Класифікації видів цільового призначення земель щодо спірної земельної ділянки відсутній, а отже, Управлінням Держгеокадастру у Костопільському районі правомірно, у передбачений законодавством спосіб були видані витяги з технічної документації про нормативну грошову оцінку зазначеної земельної ділянки, у якому при розрахунку нормативної грошової оцінки був правомірно застосований коефіцієнт функціонального використання Кф – 2,0, як того вимагає Порядок № 489.

Окрім цього, судова палата у цій справі звернула увагу на те, що внесення змін до Державного земельного кадастру щодо виду цільового призначення відповідної земельної ділянки повинен ініціювати сам позивач. Водночас

оскарження рішення органу місцевого самоврядування про затвердження технічної документації щодо нормативної грошової оцінки землі позитивно не вплине на права та обов'язки позивача у спірних правовідносинах.

Видача витягу з технічної документації з нормативної грошової оцінки конкретної земельної ділянки не передбачає можливість вибору суб'єктом владних повноважень на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, оскільки є єдиним законодавчо закріпленим варіантом поведінки відповідача при оформленні даних про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки. Визначення у витязі коефіцієнту, який характеризує функціональне використання земельної ділянки (Кф), є обов'язковим і розмір цього коефіцієнту має відповідати Порядку № 489.

Відтак, судова палата дійшла висновку, що дії з формування витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки можуть бути предметом судового оскарження, а підстави позову слугуватимуть висновку про належність обраного способу захисту прав.

Враховуючи наведене, Верховний Суд погодився з висновком судів першої та апеляційної інстанцій про те, що оскільки у відомостях Державного земельного кадастру відсутній код класифікації видів цільового призначення земельної ділянки, ГУ Держгеокадастру правомірно, у передбачений законодавством спосіб, був виданий витяг з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки, що перебуває у постійному користуванні позивача, у якому при розрахунку нормативної грошової оцінки був правомірно застосований коефіцієнт функціонального використання - 2,0, як того вимагає Порядок № 489.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 листопада 2021 року у справі № 817/1780/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101404379>.

2. Судові рішення, ухвалені колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

2.1. Про порушення порядку використання страхових коштів у разі непідтвердження роботодавцем правомірності їх використання

Відсутність документів, що підтверджують наявність підстав для призначення і виплати коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (листоків непрацездатності), призводить до невизнання підтвердженими даних роботодавця щодо сум витрат Фонду та до відповідних наслідків, зокрема, у вигляді ухвалення рішення про повернення коштів

04 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» в особі регіональної філії «Придніпровська залізниця» Публічного акціонерного товариства «Українська залізниця»

на постанову Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 02 жовтня 2017 року та ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 12 грудня 2017 року у справі № 804/5050/17 за позовом Публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» в особі регіональної філії «Придніпровська залізниця» Публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» до Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Дніпропетровській області про скасування рішення відповідача № 124 від 05.07.2017 «Про повернення коштів Фонду та застосування фінансових санкцій за порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Уповноваженими особами відповідача проведено планову перевірку правомірності використання страхових коштів Фонду за період з 27.10.2015 по 31.03.2017 страхувальником – позивачем, про що виконавчою дирекцією Дніпропетровського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності складено акт від 16.06.2017.

Перевіркою зокрема встановлено, що документально не підтверджено правомірність призначення та виплати матеріального забезпечення застрахованим особам по 106 листках непрацездатності в сумі 169254,29 грн., яка, у зв'язку з цим, вважається неправомірно витраченою.

На підставі акту перевірки виконавчою дирекцією Дніпропетровського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності прийнято рішення про повернення коштів Фонду та застосування фінансових санкцій за порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності №124 від 05.07.2017, в якому відповідач вимагає від позивача усунути виявлені факти порушення законодавства про соціальне страхування та застосовує фінансові санкції у загальному розмірі 499759,22 грн.

Не погоджуючись з прийнятим рішенням, позивач звернувся до суду з цим позовом про скасування рішення в частині повернення неправомірно витрачених страхових коштів у розмірі 169254,29 грн. та нарахування штрафу.

Відмовляючи у задоволенні адміністративного позову суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, дійшов висновку про правомірність прийнятого рішення відповідачем, оскільки законодавцем чітко визначено, що підставою для призначення та виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах є виданий у встановленому порядку листок непрацездатності, які на час проведення перевірки були відсутні у позивача.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною 1 статті 31 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» підставою для призначення та виплати

допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах є листок непрацездатності.

Під час проведення відповідачем перевірки, внаслідок втрати листків непрацездатності та ненадання їх копій перевіряючим особам, не можливо було встановити, чи видані такі документи у відповідності з вимогами законодавства та чи могли вони бути підставою для призначення та здійснення виплат застрахованим особам.

З цього приводу колегія суддів Верховного Суду зазначила, що суть виявленого відповідачем порушення порядку використання страхових коштів полягала не у відсутності під час перевірки в Регіональній філії «Придніпровська залізниця» листків непрацездатності або їх копій, засвідчених страхувальником, а в тому, що останній не підтвердив наявності підстав для призначення і виплати коштів Фонду, правомірності їх використання.

Відсутність документів призводить до невизнання підтвердженими даних підприємства щодо сум витрат Фонду та до відповідних наслідків, зокрема, у вигляді прийняття рішення про повернення коштів, про що правильно зазначили й суди попередніх інстанцій в оскаржуваних судових рішеннях.

Посилання позивача на те, що всі подані працівниками листки непрацездатності були перевірені комісією із соціального страхування, що діє на підприємстві, не взято Верховним Судом до уваги, оскільки наявність рішень комісії із соціального страхування про здійснення виплати допомоги не позбавляє позивача обов'язку зберігати листки непрацездатності та пред'являти їх при проведенні перевірки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 листопада 2021 року у справі № 804/5050/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100823958>.

2.2. Про передумови внесення уповноваженим органом інформації про видані документи моряків до єдиного Державного реєстру документів моряків

Згідно з нормами Положення про ведення єдиного Державного реєстру документів моряків обов'язковою передумовою для внесення інформації про видані документи моряків до Реєстру є укладення договору про надання послуг із реєстрації документів моряків. Унесення відповідної інформації до єдиного Державного реєстру документів моряків на інших умовах, ніж договірні, Положенням не передбачено

11 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Київський центр підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців водного транспорту» на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 вересня 2019 у справі № 640/3367/19 за позовом ТОВ «Київський центр підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації

фахівців водного транспорту» до Інспекції з питань підготовки та дипломування моряків про визнання протиправними дій, зобов'язати вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Київський центр підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців водного транспорту» є навчальним центром, який з 1999 року займається підготовкою і навчанням фахівців водного транспорту, а саме моряків.

З жовтня 2011 року до 31 грудня 2018 (включно) взаємовідносини між ТОВ «Київський центр підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців водного транспорту» і Інспекцією з питань підготовки та дипломування моряків базувались на підставі платного господарського Договору, предметом якого було надання Інспекцією з питань підготовки та дипломування моряків платних послуг з реєстрації документів моряків України та їх внесення у єдиний Державний реєстр документів моряків.

З 01 січня 2019 року на виконання вимог пункту 3.2 Положення про ведення єдиного Державного реєстру документів моряків ТОВ «Київський центр підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців водного транспорту» надає Інспекції з питань підготовки та дипломування моряків інформацію про видані документи моряків для внесення їх Інспекцією з питань підготовки та дипломування моряків у єдиний Державний реєстр документів моряків. У свою чергу, Інспекція з питань підготовки та дипломування моряків повідомила позивача, що відповідно до пункту 3.2 Положення про ведення єдиного Державного реєстру документів моряків, інформація до реєстру вноситься на договірних умовах.

Також інспекцією повідомлено позивача, що термін дії попереднього договору закінчився 31 грудня 2018 року, на теперішній час новий договір на 2019 рік підприємством не укладено, після юридичного оформлення договірних відносин Інспекцією на законних підставах буде внесено до Реєстру дані щодо всіх виданих учбово-тренажерним закладом свідоцтв.

Не погоджуючись із бездіяльністю Інспекції з питань підготовки та дипломування моряків, яка, на думку позивача, виявилася у невиконанні нею обов'язку по внесенню інформації про видані ТОВ «Київський центр підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців водного транспорту» з 01 січня 2019 року документи моряків у єдиний Державний реєстр документів моряків, позивач звернувся до суду.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд апеляційної інстанції виходив із того, що обов'язковою передумовою для внесення інформації про видані документи моряків до Реєстру є укладення договору про надання послуг з реєстрації документів моряків. Термін дії попереднього договору між сторонами закінчився 31 грудня 2018 року та новий договір на 2019 рік не укладено, а відтак у відповідача відсутній обов'язок щодо вчинення дій з унесення відповідної інформації до єдиного Державного реєстру документів моряків.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Станом на момент виникнення спірних правовідносин Інспекція з питань підготовки та дипломування моряків діяла на підставі Положення про Інспекцію з питань підготовки та дипломування моряків, затвердженого наказом Міністерства транспорту України від 17 жовтня 2001 № 693 (далі – Положення).

Пунктом 3.2 Положення передбачено, що одним з основних завдань Інспекції є підтвердження кваліфікації моряків у постійно діючих Державних кваліфікаційних комісіях та підтвердження дійсності документів моряків, що засвідчують їх кваліфікацію, визначених законодавством. Для реалізації вказаного завдання пунктами 4.2 та 4.3 Положення закріплено перелік обов'язків, які покладаються на Інспекцію з питань підготовки та дипломування моряків, а саме: ведення реєстру усіх виданих на території України документів, згаданих пунктом 3.2 цього Положення, термін чинності яких минув або був продовжений, або дія яких була призупинена, або які були анульовані чи заявлені як загублені або знищені, а також ведення реєстру виданих пільгових дозволів; підтвердження дійсності документів, передбачених пунктом 3.2 цього Положення.

Пунктом 3.2 Положення про ведення єдиного Державного реєстру документів моряків, затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 08.01.2003 № 3 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.02.2003 № 86/7407, (в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) визначено, що навчальні центри, які займаються підготовкою моряків, на договірних умовах два рази на місяць надають Інспекції з питань підготовки та дипломування моряків інформацію про видані ними документи моряків для внесення цієї інформації Інспекцією з питань підготовки та дипломування моряків до єдиного Державного реєстру документів моряків, а Інспекція вносить таку інформацію на договірних умовах.

Таким чином, обов'язковою передумовою для внесення інформації про видані документи моряків до Реєстру є укладення договору про надання послуг з реєстрації документів моряків. Внесення відповідної інформації до єдиного Державного реєстру документів моряків на інших умовах, ніж договірні, Положенням не передбачено.

З огляду на ту обставину, що договірні відносини між сторонами у справі станом на 01 січня 2019 року припинені, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що у відповідача був відсутній обов'язок щодо вчинення дій з внесення відповідної інформації до єдиного Державного реєстру документів моряків, а тому наведені обставини виключають протиправну бездіяльність відповідача у межах спірних правовідносин.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 листопада 2021 року у справі № 640/3367/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101009571>.

2.3. Про межі повноважень військово-цивільної адміністрації області в разі відсутності компетентного органу

Військово-цивільна адміністрація області здійснює на відповідній території всі повноваження обласної ради, а також інші повноваження, визначені Законом № 141-VIII. Реорганізація державою своїх органів не може сама по собі призводити до такої ситуації, за якої орган, що здійснює реалізацію певної регуляторної політики, забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян та юридичних осіб, є відсутнім. З огляду на зазначене в будь-якому разі питання надання гірничого відводу повинно бути вирішене державним органом, створеним на тимчасову заміну обласної ради

03 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Луганської обласної державної адміністрації – обласної військово-цивільної адміністрації на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 14 січня 2020 року у справі №360/3527/19 за позовом Колективного підприємства (далі - КП) «Лисичанський завод залізобетонних виробів» до Луганської обласної державної адміністрації – обласної військово-цивільної адміністрації про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

14 жовтня 1995 Державна служба геології та надр України (далі – Держгеонадра України) видала КП «Лисичанський завод залізобетонних виробів» спеціальний дозвіл на користування надрами, яким надано право на видобування піску, придатного в якості сировини для виготовлення силікатних каменів, цегли та інших пресованих виробів для приготування штукатурних розчинів для опоряджувального шару, для приготування будівельних розчинів і бетонів для дорожнього будівництва.

Актом Луганської обласної ради від 10 вересня 2004 засвідчено надання гірничого відводу КП «Лисичанський завод залізобетонних виробів» з метою розробки Северодонецького родовища піску (термін дії акта про надання гірничого відводу до 14 жовтня 2015).

Наказом від 01 вересня 2016 спеціальний дозвіл на користування надрами позивачу продовжено на 20 років до 14 жовтня 2035 року.

06 червня 2019 позивач звернувся до голови Луганської обласної державної адміністрації – керівника військово-цивільної адміністрації з клопотанням надати йому гірничий відвід площею 41,7 га для розробки Северодонецького родовища піску згідно із спеціальним дозволом на користування надрами.

Листом від 27 червня 2019 позивачу було повідомлено, що правові підстави для надання гірничих відводів обласною державною адміністрацією-обласною військово-цивільною адміністрацією на даний час відсутні, оскільки Указом Президента України від 05 березня 2015 № 123/2015 утворено Луганську обласну

військово-цивільну адміністрацію, у зв'язку із чим повноваження Луганської обласної ради припинено.

Не погоджуючись з такою відмовою КП «Лисичанський завод залізобетонних виробів» звернулось до суду з позовом.

Луганський окружний адміністративний суд від 28 жовтня 2019 року відмовив у задоволенні позовних вимог.

Перший апеляційний адміністративний суд постановою від 14 січня 2020 року скасував рішення суду першої інстанції, ухвалив нове - про задоволення позовних вимог.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини третьої статті 17 Кодексу України про надра гірничі відводи для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення надаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами і підлягають реєстрації в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

Таким чином, надання гірничих відводів для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення належить до компетенції обласної ради.

Відповідно до пункту 1 Указу Президента України від 05 березня 2015 року № 123/2015 «Про утворення військово-цивільних адміністрацій» утворено Луганську обласну військово-цивільну адміністрацію.

Згідно з абзацом третім частини першої статті 1 Закону України «Про військово - цивільні адміністрації» (далі – Закон № 141-VIII) військово-цивільні адміністрації району, області – це тимчасові державні органи, що здійснюють на відповідній території повноваження районних, обласних рад, державних адміністрацій та інші повноваження, визначені цим Законом.

Відтак, конструкція цієї норми передбачає, що військово-цивільна адміністрація області здійснює на відповідній території всі повноваження обласної ради, а також інші повноваження, визначені Законом № 141-VIII.

Перелік повноважень обласних військово-цивільних адміністрацій визначено частиною третьою статті 4 Закону № 141-VIII, до яких, зокрема належить вирішення згідно із законом питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів відповідно районного, обласного значення, а також про скасування такого дозволу (пункт 7).

Враховуючи наведені вище норми матеріального закону, які регулюють спірні правовідносини, Верховний Суд погодився із висновком суду апеляційної інстанції про те, що відповідач мав підстави та передбачені законом повноваження для розгляду заявленого позивачем клопотання по суті заявлених вимог та прийняття відповідного рішення про надання або відмову у наданні гірничого відводу.

В той же час, Верховним Судом було наголошено на порушенні відповідачем принципу «належного урядування», а саме: за його трактуванням норм

законодавства позивач фактично опинився в ситуації, коли він позбавляється можливості отримання в користування корисних копалин, хоча таке право передбачене чинним законом.

При цьому було зауважено, що реорганізація державою своїх органів не може сама по собі призводити до такої ситуації, за якої відсутній орган, що займається реалізацією певної регуляторної політики, забезпеченням прав, свобод та законних інтересів громадян та юридичних осіб.

Підсумовуючи Верховний Суд констатував, що в будь-якому випадку питання надання гірничого відводу позивачеві повинно бути вирішено державним органом (в даному випадку – відповідачем), створеним на тимчасову заміну обласної ради.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 3 листопада 2021 року у справі № 360/3527/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100823764>.

2.4. Про обов'язок уповноваженого органу зберігати містобудівну документацію

Саме на орган містобудування та архітектури, який видав містобудівні умови й обмеження, покладено обов'язок щодо зберігання та обліку виданих замовнику містобудівних умов та обмежень

18 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 02 грудня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 лютого 2021 року у справі № 640/19360/19 за позовом ОСОБА_1 до Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про визнання протиправними та скасування наказів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

14 липня 2014 року Департаментом містобудування та архітектури виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) видано позивачу містобудівні умови і обмеження забудови земельної ділянки. 05 серпня 2014 року Інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю у м. Києві видано позивачу декларацію про початок виконання будівельних робіт на «Будівництво житлового будинку, господарських будівель і споруд по АДРЕСА_2».

За результатами здійснення перевірки доводів, викладених у колективному зверненні мешканців АДРЕСА_3, Департаментом з питань державного архітектурно-будівельного контролю м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) видано наказ від 05 березня 2018 року "Про скасування реєстрації декларації про початок будівельних робіт".

Департамент з питань державного архітектурно-будівельного контролю м. Києва видав наказ № 238 від 29 серпня 2018 року "Про внесення змін до наказу Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) "Про скасування реєстрації декларації про початок будівельних робіт" від 05 березня 2018 року № 49", яким внесено зміни до пункту 1 вказаного наказу шляхом заміни слів «підготовчих робіт» на «будівельних робіт».

Вважаючи наведені накази відповідача протиправними, позивачка звернулася з цим адміністративним позовом до суду.

Судами першої та апеляційної інстанцій позовні вимоги задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Зміст статті 39-1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (далі – Закону № 3038-VI) свідчить, що законодавцем встановлено єдину підставу для скасування реєстрації декларації – у разі виявлення органом державного архітектурно-будівельного контролю факту наведення у ній замовником недостовірних даних, які є підставою вважати об'єкт самочинним будівництвом, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

При цьому такі недостовірні дані повинні відповідати одній із наступних умов, які дають підстави вважати об'єкт самочинним будівництвом: об'єкт збудований або будується на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети; об'єкт збудований або будується без відповідного документа, який дає право виконувати будівельні роботи; об'єкт збудований або будується без належно затвердженого проекту або будівельного паспорта.

Отже, наслідки у вигляді скасування реєстрації декларації можуть застосовуватись уповноваженим органом винятково у разі повідомлення в цій декларації недостовірних даних, які дають підстави вважати об'єкт самочинним будівництвом.

Вирішуючи цей спір, суди першої та апеляційної інстанції дійшли висновку, що підставою для прийняття відповідачем спірних наказів слугував лист Департаменту містобудування та архітектури виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) від 13 лютого 2018 року, у якому зазначено, що згідно із даними електронної бази документообігу Департаменту містобудування та архітектури виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) містобудівні умови та обмеження або будівельний паспорт по АДРЕСА_1 не надавались.

Розпорядженням Київської міської державної адміністрації від 01 жовтня 2015 року № 978 затверджено Положення про Департамент з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва виконавчого органу Київської міської ради (далі також Положення № 978).

Згідно з пунктами 2.5 та 2.6 розділу II Порядку № 109 містобудівні умови та обмеження складаються у двох примірниках. Перший примірник надається

замовнику, а другий постійно зберігається в уповноваженому органі містобудування та архітектури, який їх видав.

У разі втрати оригіналу містобудівних умов та обмежень їх засвідчена у встановленому порядку копія надається уповноваженим органом містобудування та архітектури протягом семи робочих днів з дня реєстрації відповідної заяви.

Верховний Суд зазначив, що саме на орган містобудування та архітектури, який видав містобудівні умови та обмеження покладено обов'язок щодо зберігання та обліку примірника виданих замовнику містобудівних умов та обмежень.

Встановивши наявність у позивача оригіналу Містобудівних умов та обмежень від 14 липня 2014 року, який за своєю формою та змістом повністю відповідають приписам Порядку № 109, Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій, що неналежне виконання обов'язку відповідачем щодо зберігання та обліку виданих замовнику містобудівних умов не може створювати негативні наслідки для позивача.

За такого правового регулювання та встановлених судами обставин, відповідачем не надано належних та допустимих доказів наведення позивачем в декларації про початок будівництва даних, які б свідчили, що спірний об'єкт містобудування відповідає ознакам самочинного будівництва, а отже реєстрація декларації про початок будівельних робіт не могла бути скасована з наведених відповідачем підстав.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 листопада 2021 року у справі № 640/19360/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101231868>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. Про вимоги до скарги, що може бути подана в порядку Закону України «Про звернення громадян»

За приписами Закону України «Про звернення громадян», необхідною передумовою звернення до відповідного органу зі скаргою є порушення права та/або законного інтересу громадянина, а сама скарга має містити вказівку на конкретне порушення права / інтересу та рішення, дію / бездіяльність, яким / якими таке право / інтерес скаржника порушене, а також вимогу про поновлення такого порушеного права / інтересу

29 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Керівника апарату Київського апеляційного суду Радченка Олега Миколайовича на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 26 жовтня 2020 року у справі № 120/1727/20-а за позовом ОСОБА_1 до Керівника апарату Київського

апеляційного суду Радченка О.М., Держави Україна через Київський апеляційний суд про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 11 березня 2020 року звернувся до керівника апарату Київського апеляційного суду із зверненням, яке назвав як скарга, де зазначив про те, що 11 березня 2020 року о 09 год 30 хв він виявив у кімнаті прийому громадян несправний апарат копіювання (зажовує бумагу), проте ніхто з апарату суду на це не реагує. ОСОБА_1 просив вжити належні заходи реагування, винних притягнути до юридичної відповідальності. Розгляд скарги просив провести за його участю із дотриманням прав, передбачених статтями 18, 19 Закону України «Про звернення громадян» від 02 жовтня 1996 року №393/96-ВР (далі - Закон №393/96-ВР). Відповідь продублювати у тому числі на електронну скриньку.

08 квітня 2020 року керівник апарату Київського апеляційного суду надав відповідь, у якій, пославшись на приписи статей 3, 4 Закону №393/96-ВР, вказав, що зі змісту скарги не вбачається, які права і законні інтереси чи свободи ОСОБА_1 було порушено; які перешкоди для здійснення його прав і законних інтересів чи свобод створюються судом, або які обов'язки незаконно було покладено на нього. З огляду на зазначене, відсутні підстави розгляду скарги ОСОБА_1 за його участю у порядку статей 18, 19 Закону №393/96-ВР.

Уважаючи протиправною бездіяльність керівника апарату Київського апеляційного суду щодо недотримання вимог статей 18, 19 Закону №393/96-ВР при розгляді скарги від 11 березня 2020 року, ОСОБА_1 звернувся до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що під зверненнями громадян необхідно розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Порядок розгляду звернень громадян визначений Законом №393/96-ВР в залежності від виду звернення.

Законом №393/96-ВР обумовлено, що органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадові особи зобов'язані розглянути пропозиції (зауваження) та повідомити громадянина про результати розгляду. Водночас Законом №393/96-ВР закріплені обов'язки органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, їх керівників та інших посадових осіб щодо розгляду заяв чи скарг, вони у межах своїх повноважень зобов'язані, зокрема: об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти заяви чи скарги; на прохання громадянина запрошувати його на засідання відповідного органу, що розглядає його заяву чи скаргу; відмінити або змінювати оскаржувані рішення у випадках, передбачених законодавством України, якщо вони не відповідають закону або іншим нормативним актам, невідкладно вживати заходів до припинення неправомірних дій, виявляти, усувати причини та умови, які сприяли порушенням;

забезпечувати поновлення порушених прав, реальне виконання прийнятих у зв'язку з заявою чи скаргою рішень; письмово повідомляти громадянина про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення.

Отже, визначений Законом №393/96-ВР порядок розгляду звернень громадян із запрошенням до відповідного органу на прохання громадянина передбачений для таких видів звернень як заява та скарга. Відтак, право громадянина бути присутнім при розгляді звернення не є абсолютним і може бути реалізоване за певних умов, а також забезпечується обов'язком на прохання громадянина запрошувати його до відповідного органу виключно у випадку розгляду такого виду звернення як заява чи скарга.

ОСОБА_1, за висновками суду першої інстанції, звернувся до відповідача 11 березня 2020 року не із скаргою, а з пропозицією/зауваженням щодо організації діяльності установи, порядок розгляду яких згідно із Законом №393/96-ВР не вимагає від відповідного органу запрошення та участі заявника. Листом від 08 квітня 2020 року №К-31 керівник апарату Київського апеляційного суду надав позивачеві відповідь на вказане звернення і підстави для визнання протиправною бездіяльності відповідача щодо недотримання вимог статей 18, 19 Закону №393/96-ВР при розгляді звернення від 11 березня 2020 року відсутні.

Водночас за висновками суду апеляційної інстанції, звернення ОСОБА_1 від 11 березня 2020 року є скаргою і враховуючи норми статей 18, 19 Закону №393/96-ВР відповідач зобов'язаний був запросити ОСОБА_1 для розгляду цієї скарги. Як слідує зі змісту звернення ОСОБА_1 від 11 березня 2020 року, описана у ньому (зверненні) проблема стосувалася несправного апарату копіювання у кімнаті прийому громадян Київського апеляційного суду, на що ніхто із апарату суду не реагував. ОСОБА_1 просив вжити належні заходи реагування, винних притягнути до юридичної відповідальності, а також провести розгляд скарги за його участю із дотриманням прав, передбачених статтями 18, 19 Закону №393/96-ВР.

За визначенням, наведеним у статті 3 Закону №393/96-ВР, скарга – це звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб (частина четверта).

Верховний Суд зазначив, що звернення від 11 березня 2020 року не містить вказівки на порушення прав та/або законних інтересів ОСОБА_1 начебто некоректною роботою копіювального апарату, який встановлений Київським апеляційним судом без законодавчої вимоги, для більш зручних умов відвідувачів суду, як і вимоги про поновлення прав та/або захист законних інтересів.

На звернення ОСОБА_1 від 11 березня 2020 року керівник апарату Київського апеляційного суду надав відповідь, у якій повідомив, що вказане звернення за своїм змістом не є скаргою, а тому відсутні підстави його розгляду за участю заявника у порядку статей 18, 19 Закону №393/96-ВР, зазначивши також про те, що технічні несправності у роботі багатofункціонального пристрою відсутні,

та що будь-яких інших зауважень з приводу цього питання від громадян не надходило.

Визнаючи протиправною бездіяльність керівника апарату Київського апеляційного суду щодо недотримання вимог статей 18, 19 Закону №393/96-ВР при розгляді «скарги» ОСОБА_1 від 11 березня 2020 року та зобов'язуючи відповідача розглянути цю «скаргу» із дотриманням статей 18, 19 Закону №393/96-ВР, суд апеляційної інстанції помилково розцінив звернення ОСОБА_1 від 11 березня 2020 року як скаргу; залишив поза увагою те, що не можна розуміти звернення як скаргу лише за назвою, присвоєною заявником; скарга у свою чергу має відповідати певним критеріям у силу вимог частини четвертої статті 3 та статті 4 Закону №393/96-ВР.

Норми Закону №393/96-ВР не дозволяють тлумачити їх таким чином, що викладені у скарзі обставини являються абстрактним порушенням прав; ситуацією, яку необхідно виправити в цілому для блага третіх осіб.

За приписами Закону №393/96-ВР необхідною передумовою звернення до відповідного органу зі скаргою є порушення права та/або законного інтересу громадянина, а сама скарга має містити вказівку на конкретне порушення права/інтересу та рішення, дію/бездіяльність, яким/якими таке право/інтерес скажника порушене, а також вимогу про поновлення такого порушеного права/інтересу.

Верховний Суд вважав правильною позицію суду першої інстанції про те, що звернення позивача за своєю суттю не є скаргою у розумінні частини четвертої статті 3 та статті 4 Закону №393/96-ВР, а в силу частини другої статті 3 Закону №393/96-ВР є пропозицією/зауваженням, для розгляду яких Закон №393/96-ВР не вимагає запрошення та участі заявника.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 листопада 2021 року у справі № 120/1727/20-а можна ознайомитися за посиланням –<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101502166>.

2. Про обов'язок працівників, прийнятих на роботу за сумісництвом, повторно проходити навчання з охорони праці

Чинне законодавство України не передбачає обов'язку працівників проходити повторне навчання в разі сумісництва ідентичних професій і спеціальностей та обов'язку роботодавця забезпечити проходження повторного навчання з охорони праці працівникам, які надали документи про проходження відповідного навчання

25 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпраці у Харківській області на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 14 серпня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 16 грудня 2019 року у справі № 520/5530/19

за позовом ТОВ «Підприємство з виробництва та розробки обладнання для вимірювання тиску «Завод Манометр»» до Головного управління Держпраці у Харківській області про визнання протиправними та скасування приписів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У травні 2019 року ТОВ «Підприємство з виробництва та розробки обладнання для вимірювання тиску «Завод Манометр»» звернулося до суду з позовом, в якому просило визнати протиправним та скасувати окремі пункти приписів Головного управління Держпраці у Харківській області про усунення виявлених порушень від 25.04.2019, зокрема стосовно неправомірного допуску до робіт окремих працівників без проведення навчання з охорони праці.

Судовим розглядом встановлено, що ОСОБА_3 прийнятий на роботу до ТОВ «Завод Манометр» на посаду електрогазозварювальника за сумісництвом, що підтверджується наказом № 05-к від 22.01.2018. Згідно посвідчення № 102 від 22.06.2017 та дозволу на право виконання робіт в електроустановках до 1000 В від 05.03.2019, ОСОБА_3 пройшов необхідне навчання та перевірку знань відповідних нормативно-правових актів у навчальних закладах.

Наказом № 05-к від 02.12.2016 ОСОБА_5 з 05.12.2016 прийнята на роботу до ТОВ «Завод Манометр» на посаду заступника генерального директора за сумісництвом та згідно посвідчення № 4605 від 01.12.2017 пройшла необхідне навчання та перевірку знань відповідних нормативно-правових актів у навчальних закладах за основним місцем роботи у ПрАТ «Манометр-Харків». Згідно наказу М 04-к від 30.11.2016 ОСОБА_6 з 01.12.2016 прийнята на роботу до ТОВ «Завод Манометр» на посаду інженера з охорони праці за сумісництвом та наказом № 18-к від 04.03.2019 прийнята на роботу до ТОВ «Завод Манометр» на посаду інженера з охорони праці та пройшла необхідне навчання та перевірку знань відповідних нормативно-правових актів у навчальних закладах за основним місцем роботи у ПрАТ «Манометр-Харків».

Рішенням загальних зборів учасників товариства ОСОБА_4 18.01.2017 вступив на посаду генерального директора ТОВ «Завод Манометр» за сумісництвом, що підтверджується наказом № 07-к від 18.01.2017. Згідно посвідчення № 4604 від 01.12.2017 ОСОБА_4 пройшов необхідне навчання та перевірку знань відповідних нормативно-правових актів у навчальних закладах за основним місцем роботи у ПрАТ «Манометр-Харків».

Рішенням Харківського окружного адміністративного суду від 14 серпня 2019 року, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду від 16 грудня 2019 року позов задоволено, оскільки оскаржувані приписи в частині їх оскарження є необґрунтованими.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що працівники позивача, які зазначені в оскаржуваних приписах відповідача, були прийняті за сумісництвом до ТОВ «Завод Манометр» на аналогічні посади, як і за основним місцем роботи у ПрАТ «Манометр-Харків» та не потребують додаткових знань з питань охорони праці.

Навчання та перевірку знань з питань охорони праці вказані працівники пройшли у спеціалізованих установах, про що отримали відповідні посвідчення; термін наступної перевірки знань не настав.

За таких обставин Верховний Суд дійшов висновку про відсутність підстав для повторного проходження навчання зазначеними особами, а тому у відповідача не було правових підстав для прийняття спірних приписів.

Колегія суддів Верховного Суду звернула увагу на те, що чинне законодавство України не передбачає обов'язку працівникам проходити повторне навчання у разі сумісництва ідентичних професій і спеціальностей та не передбачає обов'язку роботодавця забезпечити проходження повторного навчання з охорони праці працівникам які надали документи про проходження відповідного навчання.

Верховний Суд визнав безпідставним застосування до спірних правовідносин пункту 3.6. Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та переліку з робіт з підвищеною небезпекою, затвердженого Наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці № 15 від 26.01.2005, відповідно до якого особи, які суміщують професії, проходять навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці як з їхніх основних професій, так і за професіями, що суміщуються. Колегія суддів вказала, що у даному випадку працівники працюють за сумісництвом у ТОВ «Завод Манометр» та у ПрАТ «Манометр-Харків», тобто прийняті на роботу за сумісництвом до ТОВ «Завод Манометр» на аналогічні посади, як і за основним місцем роботи у ПрАТ «Манометр-Харків», а не суміщують різні професії (посади) на тому ж підприємстві поряд із основною роботою, оскільки суміщення професій (посад) - це виконання працівником на тому ж підприємстві поряд із основною роботою, встановленою його трудовим договором, додаткової роботи за іншою професією (посадою).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 листопада 2021 року у справі № 520/5530/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101404444>.

3. Про визначення суб'єкта, правомочного ініціювати питання щодо ухвалення рішення про заборону в'їзду в Україну іноземному громадянину

З відкриттям виконавчого провадження розпочалася стадія примусового виконання рішення органу державної влади, а тому саме державний або приватний

виконавець є особою, уповноваженою звертатися до органів ДМС України з ініціативою щодо ухвалення рішення про заборону в'їзду в Україну іноземному громадянину з підстави, визначеної абз. 7 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»

16 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу адвоката Скржешевського М.С. – представника ОСОБА_1 на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 13.07.2021 у справі № 120/113/21-а за позовом ОСОБА_1 до Управління державної міграційної служби України у Вінницькій області, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору: Головний центр обробки спеціальної інформації Державної прикордонної служби України про визнання дій протиправними та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є громадянином Йорданії, що підтверджується його паспортом, та правомірно проживав на території України, оскільки мав багаторазову візу терміном до 28.02.2021.

17 січня 2020 року відносно ОСОБА_1 було складено постанову про накладення адміністративного стягнення у справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, яка не була оскаржена та набрала законної сили 27.01.2020.

Оскільки позивач не виконав зазначену постанову добровільно у визначений термін, постанова направлена для примусового виконання до Центрального відділу державної виконавчої служби у м. Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, посадовою особою якого 21.07.2020 було винесено постанову про відкриття виконавчого провадження ВП №62622648 за невиконання постанови про адміністративне правопорушення про стягнення штрафу у розмірі 510 грн.

На адресу управління ДМС України у Вінницькій області 22.07.2020 надійшло звернення Департаменту патрульної поліції управління патрульної поліції у Вінницькій області про заборону в'їзду в Україну громадянину Йорданії ОСОБА_1 з посиланням на підпункт «г» пункту 4 Інструкції №1235, а саме за ініціативою підрозділів патрульної поліції – у разі встановлення підстав для заборони в'їзду в Україну особам під час провадження в справах про адміністративні правопорушення підготовки або здійснення заходів із забезпечення громадського порядку.

23 липня 2020 Управлінням ДМС України було прийнято рішення про заборону в'їзду в Україну громадянину Йорданії ОСОБА_1 строком на три роки.

15 жовтня 2020 року, відповідно до постанови про закінчення виконавчого провадження ВП №62622648, громадянин Йорданії ОСОБА_1 фактично виконав зобов'язання та сплатив штраф у розмірі 510 грн.

За сімейними обставинами позивач залишив територію України, та при поверненні з Йорданії 02.12.2020 на пункті пропуску через державний кордон

України «Бориспіль» йому було відмовлено в перетинанні державного кордону, з підстав наявності рішення уповноваженого державного органу України про заборону в'їзду в Україну.

Позивач вважав, що підстави, які зумовили винесення спірного рішення, відпали, а відтак, сформоване на його виконання та надіслане на адресу третьої особи доручення щодо заборони ОСОБА_1 в'їзду в Україну строком на три роки втратило свою актуальність.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з положеннями абзацу 7 частини 1 статті 13 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» в'їзд в Україну іноземцю або особі без громадянства не дозволяється якщо під час попереднього перебування на території України іноземець або особа без громадянства не виконали рішення суду або органів державної влади, уповноважених накладати адміністративні стягнення, або мають інші не виконані майнові зобов'язання перед державою, фізичними або юридичними особами, включаючи пов'язані з попереднім видворенням, у тому числі після закінчення терміну заборони подальшого в'їзду в Україну.

У відповідності до зазначеної статті, з метою упорядкування роботи з прийняття Державною міграційною службою України та її територіальними органами рішень про заборону в'їзду в Україну іноземцям та особам без громадянства, Міністерством внутрішніх справ України була прийнята Інструкція про порядок прийняття Державною міграційною службою України та її територіальними органами рішень про заборону в'їзду в Україну іноземцям та особам без громадянства, затверджена наказом МВС України №1235 від 17.12.2013.

Підпунктом «г» пункту 4 Інструкції про порядок прийняття Державною міграційною службою України та її територіальними органами рішень про заборону в'їзду в Україну іноземцям та особам без громадянства, затверджена наказом МВС України №1235 від 17.12.2013 (надалі – Інструкція №1235) встановлено, що рішення про заборону в'їзду в Україну особам приймається ДМС та її територіальними органами за ініціативою підрозділів патрульної поліції – у разі встановлення підстав для заборони в'їзду в Україну особам під час провадження в справах про адміністративні правопорушення, підготовки або здійснення заходів із забезпечення громадського порядку. Також, відповідно до підпункту «д» пункту 4 Інструкції №1235 рішення про заборону в'їзду в Україну особам приймається ДМС та її територіальними органами за власною ініціативою або за поданням державного, приватного виконавця - у разі якщо під час попереднього перебування на території України особа не виконала рішення суду або органів державної влади, уповноважених накладати адміністративні стягнення, або має інші невиконані майнові зобов'язання перед державою, фізичними або юридичними особами, включаючи пов'язані з попереднім видворенням, у тому числі після закінчення терміну заборони подальшого в'їзду в Україну.

З викладеного слідує, що положення абз. 7 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» та п.п. «д» п. 4 Інструкції №1235 є тотожними за своїм змістом.

Отже, з аналізу наведених нормативно-правових норм вбачається, що у випадку, встановленому абз. 7 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», а саме якщо під час попереднього перебування на території України іноземець або особа без громадянства не виконали рішення суду або органів державної влади, уповноважених накладати адміністративні стягнення, або мають інші не виконані майнові зобов'язання перед державою, фізичними або юридичними особами, включаючи пов'язані з попереднім видворенням, у тому числі після закінчення терміну заборони подальшого в'їзду в Україну, рішення про заборону в'їзду такій особі приймається органами ДМС України за поданням державного, приватного виконавця або за власною ініціативою.

Верховний Суд вказав, що матеріалами справи підтверджується, що спірне рішення прийнято відповідачем на підставі п.п. «г» п. 4 Інструкції №1235, тобто на підставі обґрунтованого звернення Управління патрульної поліції у Вінницькій області, в якому Управління зазначало про те, що по відношенню до громадянина Йорданії ОСОБА_1 винесено постанову про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу в розмірі 510 грн, яка набрала законної сили 27.01.2020, і станом на час подання звернення не виконана у добровільному порядку.

Колегія суддів звернула увагу на те, що підпунктом «г» пункту 4 Інструкції №1235 передбачено, що рішення про заборону в'їзду в Україну за ініціативою підрозділів патрульної поліції приймається лише під час провадження в справах про адміністративні правопорушення, підготовки або здійснення заходів із забезпечення громадського порядку. Разом з тим, встановлені у справі обставини свідчать про те, що станом на момент звернення Управління патрульної поліції у Вінницькій області до відповідача вже було відкрито виконавче провадження з приводу виконання постанови про накладення на позивача адміністративного стягнення (постанова державного виконавця про відкриття виконавчого провадження №62622648 від 21.07.2020), а отже право ініціювати прийняття рішення про заборону в'їзду в Україну позивачу належало саме державному виконавцю або органам ДМС України.

Таким чином, Верховний Суд вважав, що відповідач помилково прийняв спірне рішення з посиланням на підпункт «г» пункту 4 Інструкції №1235, чого не було враховано судом апеляційної інстанції при прийнятті оскаржуваної постанови.

З урахуванням викладеного, Верховний Суд вказав, що з відкриттям виконавчого провадження розпочалась стадія примусового виконання рішення органу державної влади, а тому саме державний або приватний виконавець є особою, уповноваженою звертатися до органів ДМС України з ініціативою про прийняття рішення про заборону в'їзду в Україну іноземному громадянину

з підстави, визначеної абз. 7 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Відповідно до ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження» під час виконання рішень стосовно іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб, які відповідно проживають (перебувають) чи зареєстровані на території України або мають на території України власне майно, яким володіють самостійно або разом з іншими особами, застосовуються положення цього Закону. У разі невиконання зазначеними в частині першій цієї статті особами рішень виконавець звертається до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, органів охорони державного кордону з поданням про заборону в'їзду в Україну чи видворення за межі України таких осіб відповідно до Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Верховний Суд відхилив посилання скаржника на те, що судом апеляційної інстанції протиправно застосовано положення Інструкції №1235 замість положень статті 77 Закону України «Про виконавче провадження». Колегія суддів зазначила, що Інструкція №1235 є нормативно-правовим актом, який конкретизує положення статті 13 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», посилання на який міститься в статті 77 Закону України «Про виконавче провадження». Тобто, застосування положень Інструкції №1235, зокрема пп. «д» п. 4, не виключає застосування статті 77 Закону України «Про виконавче провадження», адже виконавець, з метою забезпечення виконання рішень іноземцями та особами без громадянства має звертатися до органів ДМС в порядку, встановленому Інструкцією №1235.

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що суд першої інстанції, приймаючи рішення про часткове задоволення позову, помилився стосовно підстав для задоволення позову. Так, відсутність у кваліфікації адміністративного правопорушення, вчиненого позивачем, загрози громадському порядку, здоров'ю, захисту прав і законних інтересів громадян України та інших осіб, що проживають в Україні, а також відсутність завданих збитків та тяжких наслідків не є обставиною, яка впливає на дії органів ДМС України, з огляду на положення Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» та Інструкції №1235. Так само чинним законодавством не передбачено обов'язку органів ДМС України з'ясовувати характеризуючі дані позивача, як помилково зазначив суд першої інстанції у своєму рішенні.

Верховний Суд вважав помилковим рішення суду першої інстанції також в частині виходу за межі позовних вимог, оскільки виходячи за межі позовних вимог у даному випадку, суд першої інстанції не дотримався норм процесуального права, а саме частини 6 статті 7 КАС України (про що обґрунтовано зазначено судом апеляційної інстанції), та не дослідив, що у разі прийняття рішення про заборону в'їзду до України іноземцю, Управління ДМС України у Вінницькій області готує відповідні доручення до Державної прикордонної служби України на підставі

яких Державна прикордонна служба України забороняє в'їзд на територію України іноземцям, та відкликає такі доручення у разі скасування такого рішення.

Також колегія суддів Верховного Суду зауважила, що вийшовши за межі позовних вимог, суд першої інстанції визнав протиправним та скасував рішення від 02.12.2020 про відмову в перетинанні державного кордону України іноземцю або особі без громадянства, прийнятого уповноваженою службовою особою підрозділу охорони державного кордону стосовно ОСОБА_1, всупереч тому, що такий суб'єкт владних повноважень не був залучений судом до участі у справі в якості співвідповідача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 листопада 2021 року у справі № 120/113/21-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101123309>.

4. Про правові наслідки зловживання процесуальними правами

Дії учасників судового процесу та їхніх представників мають не лише за формою, але й за змістом відповідати завданню адміністративного судочинства. Зміст права на справедливий суд несумісний зі свідомим виявом учасником судового процесу чи його представником неповаги до честі, гідності, репутації іншого учасника, суду тощо

09 листопада 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув апеляційну скаргу Комуністичної партії України на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 02 серпня 2021 року в частині стягнення штрафу у справі № 826/9751/14 за позовом Міністерства юстиції України, Державної реєстраційної служби України до Комуністичної партії України за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору - Служба безпеки України, Всеукраїнське об'єднання «Свобода», Радикальна партія Олега Ляшка, Громадська організація «Воля-Громада-Козацтво», Українська республіканська партія, ОСОБА_1, за участю Генеральної прокуратури України, про заборону політичної партії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У липні 2014 року Міністерство юстиції України та Державна реєстраційна служба України звернулись до Окружного адміністративного суду міста Києва з позовом до Комуністичної партії України про заборону політичної партії.

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 лютого 2015 року адміністративну справу №826/9751/14 за адміністративним позовом Міністерства юстиції України та Державної реєстраційної служби України до Комуністичної партії України про заборону політичної партії передано на розгляд Київському окружному адміністративному суду.

Не погоджуючись з ухвалою суду першої інстанції, відповідач подав апеляційну скаргу.

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 02 серпня 2021 року апеляційну скаргу повернуто без розгляду із застосуванням заходів процесуального примусу у вигляді штрафу у розмірі трьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, а саме 6810 грн, який стягнути з останнього в дохід Державного бюджету України на підставі пункту 2 частини першої статті 149 КАС України.

Верховний Суд апеляційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Право на оскарження судових рішень у судах апеляційної та касаційної інстанцій є складовою конституційного права особи на судовий захист. Таке право гарантується визначеними Конституцією України основними засадами судочинства, які є обов'язковими для всіх форм судочинства та судових інстанцій, зокрема забезпеченням апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом (пункт 3.2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 25 квітня 2012 року №11-рп/2012).

Частиною першою статті 45 КАС визначено, що учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами. Зловживання процесуальними правами не допускається.

Відповідно до частини другої статті 45 КАС з урахуванням конкретних обставин справи суд може визнати зловживання процесуальними правами дії, що суперечать завданню адміністративного судочинства, зокрема: подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, які спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення.

Згідно з частиною третьою статті 45 КАС якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд з урахуванням обставин справи має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання.

Під зловживанням процесуальними правами розуміється форма умисних, несумлінних дій учасників процесу, що знаходить своє вираження, зокрема, у вчиненні дій, неспівмірних із наслідками, до яких вони можуть призвести, використанні наданих прав всупереч їх призначенню з метою обмеження можливості реалізації чи обмеження прав інших учасників провадження, перешкоджання діяльності суду з правильного та своєчасного розгляду і вирішення справ, необґрунтованого перевантаження роботи суду.

Зловживання правом на подання скарги становить собою такий вид зловживань процесуальними правами, за якого вся процедура розгляду спору є невиправданою та неефективною, адже особа звертається до суду з метою, відміною від захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав,

свобод чи інтересів. Серед таких зловживань можна виокремити подання сутяжницьких, завідомо безпідставних (явно необґрунтованих) позовів або скарг.

Колегія суддів зауважила, що ознакою зловживання процесуальними правами є не просто конкретні дії, а дії, спрямовані на затягування розгляду справи, створення перешкод іншим учасникам процесу. Слід враховувати, що наведений у частині другій статті 45 КАС перелік дій, що можуть бути визнані судом зловживанням процесуальними правами, не є вичерпним, суд може визнати таким зловживанням також інші дії, які мають відповідну спрямованість і характер.

При цьому вирішення питання про наявність чи відсутність факту зловживання віднесене на розсуд суду, що розглядає справу.

Верховний Суд звернув увагу на те, що саме з метою виконання завдання адміністративного судочинства сторона у справі має користуватися процесуальними правами, сприяючи тим самим суду у здійсненні правосуддя. Отже, якщо особа здійснює певну процесуальну дію не з цією метою, а для досягнення інших цілей (зокрема, неодноразове подання однієї і тієї самої апеляційної скарги на одне й те саме рішення), така особа виходить за межі дійсного змісту відповідного процесуального права, тобто зловживає ним. Правова система має бути спроможною ефективно захистити себе від цих дій. І саме на такий захист спрямовані заходи, які суд застосовує через зловживання учасником судового процесу процесуальними правами. Відповідні заходи передбачені у частинах третій і четвертій статті 45, частині восьмій статті 139, частині першій статті 144, частині першій статті 145, статті 149 КАС України.

Дії учасників судового процесу та їхніх представників мають не лише за формою, але й за змістом відповідати завданню адміністративного судочинства. Зміст права на справедливий суд несумісний зі свідомим виявом учасником судового процесу чи його представником неповаги до честі, гідності, репутації іншого учасника, суду тощо.

Верховний Суд зазначив, що апеляційним судом установлено, що протягом тривалого часу (з лютого 2015 року) Комуністична партія України неодноразово оскаржувала ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 18 лютого 2015 року до суду апеляційної інстанції, подаючи апеляційні скарги аналогічного змісту. Ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 11 березня 2015 року заяви про відкликання апеляційних скарг представника Комуністичної партії України Причепи Т.В. та представника Комуністичної партії України Дриваль Н.П. на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 лютого 2015 року задоволено, апеляційні скарги повернуто апелянту.

Ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 29 квітня 2015 року заяву Комуністичної партії України про відкликання апеляційної скарги на вищезазначену ухвалу суду першої інстанції - задоволено, апеляційну скаргу повернуто Комуністичній партії України. Ухвалами суду апеляційної інстанції від 06 липня 2015 року, 31 серпня 2015 року, 22 жовтня 2015 року, 14 грудня 2015 року, 16 лютого 2016 року, 26 квітня 2016 року, 23 червня 2016 року, 22 вересня 2016 року, 22 листопада 2016 року, 17 січня 2017 року, 15 березня

2017 року, 26 травня 2017 року, 28 серпня 2017 року, 27 жовтня 2017 року, 12 січня 2018 року, 20 лютого 2018 року, 16 квітня 2018 року, 31 травня 2018 року, 16 липня 2018 року, 21 серпня 2018 року, 24 вересня 2018 року, 19 листопада 2018 року, 22 січня 2019 року, 17 жовтня 2019 року, 27 січня 2020 року, 17 березня 2020 року апеляційні скарги комуністичної партії України також повернуті у зв'язку з їх відкликанням.

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 березня 2019 року апеляційну скаргу Комуністичної партії України на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 лютого 2015 року повернуто скаржнику на підставі частини третьої статті 45 КАС України, оскільки подання такої скарги визнано зловживанням процесуальними правами, з урахуванням неодноразового оскарження ухвали суду першої інстанції в апеляційному порядку, відкликання таких апеляційних скарг без зазначення причин, відсутності в поданій апеляційній скарзі посилань на зміну обставин, які відбулись після відкликання попередніх апеляційних скарг та зумовлювали необхідність повторного звернення з новою апеляційною скаргою на судові рішення, з дня постановлення якого минуло більше 4 років. З тих же підстав апеляційні скарги Комуністичної партії України на ухвалу суду першої інстанції були повернуті ухвалами Шостого апеляційного адміністративного суду від 12 квітня 2019 року, 20 травня 2019 року, 08 липня 2019 року, 31 липня 2019 року, 01 червня 2020 року, 17 грудня 2020 року, 01 лютого 2021 року.

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 18 грудня 2019 року відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою Комуністичної партії України на підставі пункту 4 частини першої статті 299 КАС України, оскільки скаржником у визначений судом строк не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження.

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 квітня 2020 року відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою Комуністичної партії України на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 лютого 2015 року на підставі пункту 3 частини першої статті 299 КАС України, оскільки є ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судові рішення. З цих же підстав відмовлено у відкритті апеляційного провадження ухвалами Шостого апеляційного адміністративного суду від 29 квітня 2020 року, 13 липня 2020 року, 17 серпня 2020 року, 28 вересня 2020 року, 02 листопада 2020 року, 09 березня 2021 року, 29 березня 2021 року, 20 квітня 2021 року, 17 червня 2021 року.

З огляду на викладене суд апеляційної інстанції неодноразово визнавав, що, подаючи численні апеляційні скарги аналогічного змісту на одне й те саме судові рішення, Комуністична партія України вчиняє дії, що суперечать завданню адміністративного судочинства, зловживаючи своїми процесуальними правами, а також попередив скаржника, що подальше продовження вчинення дій з боку апелянта, які визнано судом зловживанням процесуальними правами, є підставою для накладення штрафу (ухвала від 17 червня 2021 року). За такої невиправдані

тяганини нагальні питання, що дійсно потребують судового розгляду, залишаються невіршеними протягом тривалого періоду часу.

Частиною першою статті 149 КАС України визначено, що суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід Державного бюджету України з відповідної особи штрафу у сумі від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках: 1) невиконання процесуальних обов'язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу; 2) зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству; 3) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин суб'єктом владних повноважень; 4) використання під час процедури врегулювання спору за участю судді портативних, аудіотехнічних пристроїв, а також здійснення фото- і кінозйомки, відео-, звукозапису.

Ураховуючи, що Комуністична партія України подає безліч клопотань, апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції, що правильно кваліфіковано судом апеляційної інстанції як зловживання учасником справи своїми процесуальними правами задля затягування розгляду справи по суті спору, колегія суддів Верховного Суду вказала про обґрунтованість висновків апеляційного суду про стягнення з Комуністичної партії України у дохід Державного бюджету України штрафу у розмірі трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (6810 грн) як заходу процесуального примусу, який суд застосовує у силу частини четвертої статті 45 КАС України у випадку зловживання учасником судового процесу його процесуальними правами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 9 листопада 2021 року у справі № 826/9751/14 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100973142>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за листопад 2021 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2021. – 42 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua